

Χριστίνα Ζαραφωνίτου, Καθηγήτρια Εγκληματολογίας, Διευθύντρια Προγράμματος
Μεταπτυχιακών Σπουδών «Εγκληματολογία», Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πάντειο
Πανεπιστήμιο

**«Εγκληματολογικές διδακτορικές διατριβές στην Ελλάδα την τελευταία
τριακονταετία»**

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΕΝΟ

στο Εγκληματολογία, τ.1-2 2015, σ.σ.17-21

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα τελευταία χρόνια το επιστημονικό ενδιαφέρον για την Εγκληματολογία αυξάνεται τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο όσο και στην Ελλάδα. Η μελέτη των ποσοτικών και ποιοτικών χαρακτηριστικών των διδακτορικών διατριβών στη χώρα μας τις τρεις τελευταίες δεκαετίες αναδεικνύει τα χαρακτηριστικά αυτής της ανάπτυξης και τους προβληματισμούς σχετικά με την αξιοποίησή της σε επίπεδο αντεγκληματικής πολιτικής.

In recent years the scientific interest about Criminology has increased, both at European level and in Greece. The study of quantitative and qualitative characteristics of doctoral theses in our country over the last three decades highlights the features of this development and concerns about exploitation in criminal policy level.

I. Ο Michael Tonry έγραφε στο «Μήνυμα του Προέδρου» που δημοσιεύθηκε το 2014 στο Newsletter της Ευρωπαϊκής Εταιρείας Εγκληματολογίας με τον τίτλο «Προς μια Ευρωπαϊκή Εγκληματολογία;» ότι «η Ευρωπαϊκή Εγκληματολογία

ανθεί»¹. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, η οποία αντανακλά την πραγματικότητα, «προπτυχιακά και διδακτορικά προγράμματα λειτουργούν σε πολλά σημεία ... Ο αριθμός των φοιτητών, ερευνητών και ακαδημαϊκών στην Εγκληματολογία αυξήθηκε ταχύτατα ... Ευρωπαίοι πανεπιστημιακοί είναι ιδιαίτερα ενεργοί σε κάθε τομέα της εγκληματολογικής έρευνας και παρά τις διαφορές μεταξύ χωρών, η ευρωπαϊκή Εγκληματολογία είναι διακριτή»².

Στην Ελλάδα, παρότι η Εγκληματολογία άρχισε να διδάσκεται από το 1930, δεν αποτελεί έως και σήμερα πρόγραμμα σπουδών σε προπτυχιακό επίπεδο³. Έτσι, η μόνη ειδίκευση είναι δυνατή στο πλαίσιο των μεταπτυχιακών σπουδών που λειτουργούν σε πανεπιστημιακά τμήματα κοινωνικών ή νομικών επιστημών. Αξίζει να αναφερθεί, πάντως, ότι ο μόνος αυτοτελής Τομέας Εγκληματολογίας υπάρχει από το 1984 στο Τμήμα Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου, όπου

¹ Tonry M. (2014), "Whither European Criminology?" in *Criminology in Europe*, Newsletter of the European Society of Criminology, Vol.13/1: pp.2-3.

² Το ίδιο.

³ Για την εξέλιξη της Εγκληματολογίας στην Ελλάδα, βλ. Ζαραφωνίτου Χ., «Διδασκαλία, έρευνα και επαγγελματική άσκηση της Εγκληματολογίας στην Ελλάδα», στο Α.Πιτσελά (Επιμ.), *Εγκληματολογικές Αναζητήσεις*, Τιμητικός Τόμος για τον Καθηγητή Στ.Αλεξιάδη, Εκδ. Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2010, σ.σ.335-355 & Προδημοσίευση στο *Ποινδικ & Εγκληματολογία* 2/2009, 74-81. Ζαραφωνίτου Χ., «Τάσεις και προοπτικές της Εγκληματολογίας στην Ελλάδα σήμερα», στο Κουράκης Ν., Ζαραφωνίτου Χρ., Τσουραμάνης Χρ., Χαϊνάς Ευ. (Επιστ. Επιμ.), *Εγκληματολογία: Διδασκαλία και έρευνα*, Πρακτικά Επιστημονικού Συνεδρίου, ΕΠΕΕ 22, Εκδ. Α.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2011: 539-558, Ζαραφωνίτου Χ., «Μεταπτυχιακές σπουδές Εγκληματολογίας στα ελληνικά πανεπιστήμια: Διδασκαλία και έρευνα», στο Χ.Ζαραφωνίτου (Δ/νση έκδοσης), *Το επάγγελμα του εγκληματολόγου σήμερα: περιεχόμενο, προκλήσεις και προοπτικές*, Πρακτικά του Διεθνούς Συνεδρίου, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2012, σ.σ. 100-115 και Ζαραφονίτου Ch., "Criminology as a discipline in modern Greece: Teaching, Research and Profession" in Sette R. (edited by), *Cases on Technologies for Teaching Criminology and Victimology: Methodologies and Practices*, Hershey, PA (USA), IGI Global, 2009, 49-65 & Ζαραφονίτου Ch., "La criminologia come disciplina nella Grecia moderna: insegnamento, ricerca e professione" in Sette R. (ed), *Criminologia e Victimologia. Metodologie e strategie operative*, Minerva Edizione, Bologna, 2011, pp.99-122. Βλ. επίσης: Αλεξιάδης Στ. (2008), "Η Εγκληματολογία: Από το χθες στο αύριο", στο Κοτσαλής Λ., Κουράκης Ν., Μυλωνόπουλος Χ., Γιαννίδης Ι., (Συντ.Επιτρ.), *Ποινικές Επιστήμες. Θεωρία και πράξη*, Προσφορά τιμής στην Ά.Μπενάκη-Ψαρούδα, Α.Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, σ.σ. 1169-1184. Κουράκης Ν. (2008), "Εγκλημα και Εγκληματολογία μέσα από την προοπτική του 2020", στο *Νέοι, έγκλημα και κοινωνία*, τ.1, σ.σ.20-23. Πανούσης Γ. (2008). "Τι είναι η Εγκληματολογία; Πρώτο διάγραμμα μιας απάντησης", στο *Νέοι, έγκλημα και κοινωνία*, τ.1, σ.σ.13-19. Σπινέλλη Κ.Δ. (2000), "Αναμνήσεις από τον Δάσκαλο Κ.Γαρδίκας ή η Εγκληματολογία, η Σωφρονιστική και η Ανακριτική από το χθες στο σήμερα", στο Κ.Δ.Σπινέλλη (Επιμ.), *Κωνσταντίνος Γαρδίκας. Ο θεμελιωτής της Εγκληματολογίας στην Ελλάδα*, Α.Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, σ.σ.47-67. Yotopoulos-Marangopoulos A. (1981), "La criminologie en Grèce", *Actas del XXIX Curso Internacional de Criminologie* (pp.104-127), Spain, Fundacion Bartolomé de Carranza. Φαρσεδάκης Ι. (2008b), συνέντευξη στους Δ.Χιόνη και Αν.Χαλκιά: www.theartofcrime.gr, τ.8.

λειτουργεί και το μόνο αμιγές ⁴ Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Εγκληματολογίας⁵.

II. Τα πρώτα αναγνωρισμένα μεταπτυχιακά προγράμματα ξεκίνησαν στην Ελλάδα τη δεκαετία του 1990 (Ν.2083/1992), ενώ η σημερινή οργάνωση και λειτουργία των μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών ρυθμίζεται από τον Ν.3685/2008⁶ όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει. Η διάρκεια των μεταπτυχιακών σπουδών, εν γένει, κυμαίνεται μεταξύ ενός και δύο ετών, ανάλογα με το πρόγραμμα, και περιλαμβάνει την παρακολούθηση των προβλεπόμενων μαθημάτων καθώς και την εκπόνηση διπλωματικής εργασίας, η οποία υποστηρίζεται ενώπιον τριμελούς επιτροπής την οποία απαρτίζουν ο επιβλέπων καθηγητής και άλλα δύο μέλη.

Η ολοκλήρωση μεταπτυχιακών σπουδών και η απόκτηση του αντίστοιχου μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης (άρθρο 9, παρ.1β Ν.3685/2008) αποτελεί ουσιαστική και τυπική προϋπόθεση⁷ για την έναρξη διδακτορικής διατριβής στα ελληνικά πανεπιστήμια, ενώ η επίβλεψή της αναλαμβάνεται από τριμελή συμβουλευτική επιτροπή, στην οποία συμμετέχει και ο επιβλέπων καθηγητής. Η διάρκεια ολοκλήρωσης μιας διδακτορικής διατριβής προσδιορίζεται, κατ' ελάχιστο, στην τριετία και η υποστήριξή της πραγματοποιείται ενώπιον επταμελούς εξεταστικής επιτροπής, η οποία απαρτίζεται από την άνω τριμελή επιτροπή και τέσσερα ακόμη μέλη του αυτού ή συναφούς επιστημονικού πεδίου.

Μετά την επιτυχή υποστήριξη της διατριβής ο υποψήφιος αναγορεύεται σε διδάκτορα του πανεπιστημιακού τμήματος φοίτησης, στη βιβλιοθήκη του οποίου κατατίθεται η διδακτορική διατριβή. Παράλληλα, οι διδακτορικές διατριβές όλων των ελληνικών πανεπιστημίων καθώς και οι νομότυπα αναγνωρισμένες των ξένων πανεπιστημίων κατατίθενται στο *Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών* του *Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης*⁸.

⁴ Παντού αλλού η Εγκληματολογία αποτελεί μία εκ των κατευθύνσεων των μεταπτυχιακών προγραμμάτων.

⁵ Για την ιστορία και παρουσίαση του προγράμματος, βλ. <http://criminology.panteion.gr/>

⁶ Ν.3685 ΦΕΚ148Α'/16-7-2008, «Θεσμικό πλαίσιο για τις μεταπτυχιακές σπουδές».

⁷ Πλην των προβλεπόμενων από το νόμο εξαιρέσεων.

⁸ <http://phdtheses.ekt.gr/eadd/>. Αν και έχουν καταγραφεί περισσότερες από 30.000 διατριβές, το «δείγμα» δεν είναι εξαντλητικό.

III. Μελετώντας τις εγγραφές υποψηφίων διδασκόντων στον Τομέα Εγκληματολογίας του Τμήματος Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου κατά το χρονικό διάστημα των τριών τελευταίων δεκαετιών (1984-2014)⁹, επιβεβαιώνεται η αρχική διαπίστωση της «άνθησης» του επιστημονικού αυτού πεδίου. Είναι αξιοσημείωτο ότι ο αριθμός των υποψηφίων διδασκόντων κατά το άνω χρονικό διάστημα ανέρχεται στους εκατόν τριάντα (130) και βαίνει συνεχώς αυξανόμενος, ενώ περίπου πενήντα εξ αυτών αναγορεύθηκαν επιτυχώς σε διδάκτορες.

Οι εν λόγω υποψήφιοι διδάκτορες κατατάσσονται ως εξής βάσει του έτους έναρξης της διατριβής τους:

- *Κατά την πρώτη χρονική περίοδο 1984-89: Δέκα επτά (17) υποψήφιοι διδάκτορες έγιναν δεκτοί στον Τομέα Εγκληματολογίας για την εκπόνηση διδακτορικής διατριβής. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι το έτος 1984 αποτελεί την αφετηρία έναρξης του πρώτου άτυπου μεταπτυχιακού Σεμιναρίου Εγκληματολογίας καθώς και της λειτουργίας Τομέα Εγκληματολογίας στο Τμήμα Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου.*
- *Κατά τη δεκαετία 1990-99: Δέκα επτά (17) επίσης υποψήφιοι διδάκτορες ξεκίνησαν τη διατριβή τους στον ίδιο πανεπιστημιακό Τομέα.*
- *Κατά την επόμενη δεκαετία 2000-2009: Εβδομήντα (70) υποψήφιοι διδάκτορες ξεκίνησαν την εκπόνηση διατριβής στην Εγκληματολογία στο αυτό πλαίσιο. Η μεγάλη αύξηση του αριθμού των υποψηφίων διδασκόντων προφανώς εξηγείται από την λειτουργία του πρώτου επίσημου διατμηματικού προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών με κατεύθυνση Εγκληματολογίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο¹⁰ και εν συνεχεία τη λειτουργία του πρώτου αμιγώς εγκληματολογικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών*

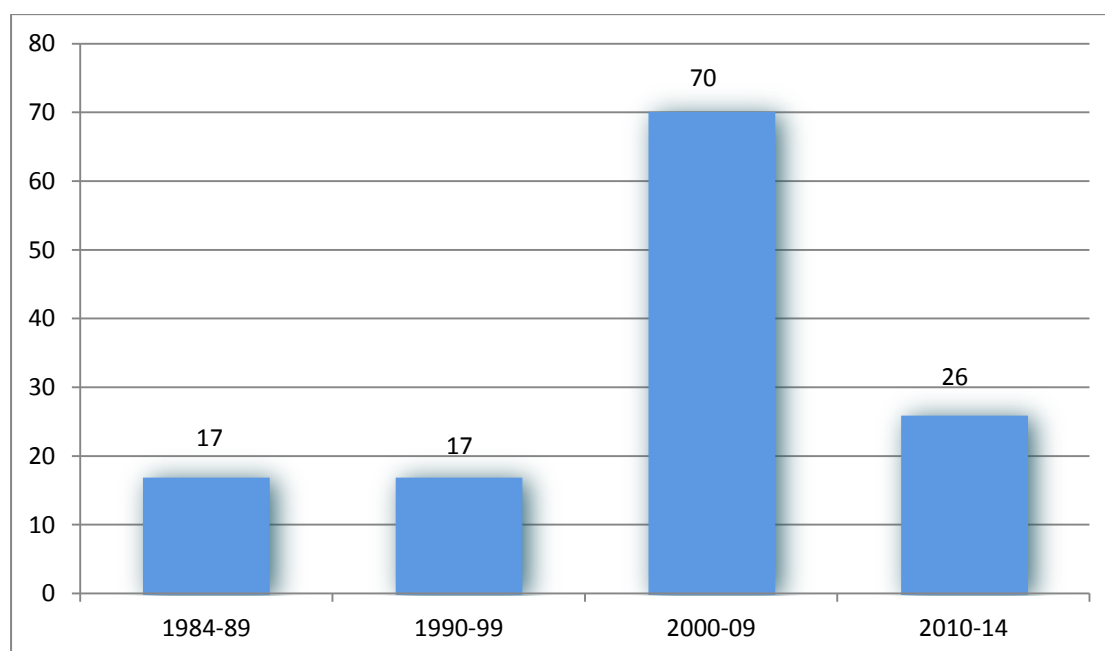
⁹ Μέχρι τέλος Αυγούστου 2014.

¹⁰ Ο Τομέας Εγκληματολογίας συμμετείχε στο διατμηματικό πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών “Κοινωνικός αποκλεισμός και μειονότητες” (1998-2003), του Τμήματος Κοινωνιολογίας, σε συνεργασία με το Τμήμα Ψυχολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου και με τρεις κατευθύνσεις: Κοινωνιολογία, Εγκληματολογία και Ψυχολογία.

Σπουδών Εγκληματολογίας που λειτουργεί ως επίσημα αναγνωρισμένο από το 2003 και μετά στο Τμήμα Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου¹¹.

- Κατά την τελευταία περίοδο των ετών 2010-2014: Ξεκίνησαν άλλα είκοσι έξι (26) διδακτορικά, ενώ ο αριθμός αυτός είναι μεγαλύτερος σήμερα, δεδομένου ότι αρκετοί κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου ειδίκευσης στην Εγκληματολογία πολλών ελληνικών και ξένων πανεπιστημίων επιθυμούν τη συνέχιση των σπουδών τους και σε διδακτορικό επίπεδο.

Πίνακας 1: Αριθμός υποψηφίων διδακτόρων του Τομέα Εγκληματολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου κατά χρονική περίοδο 1984-2014

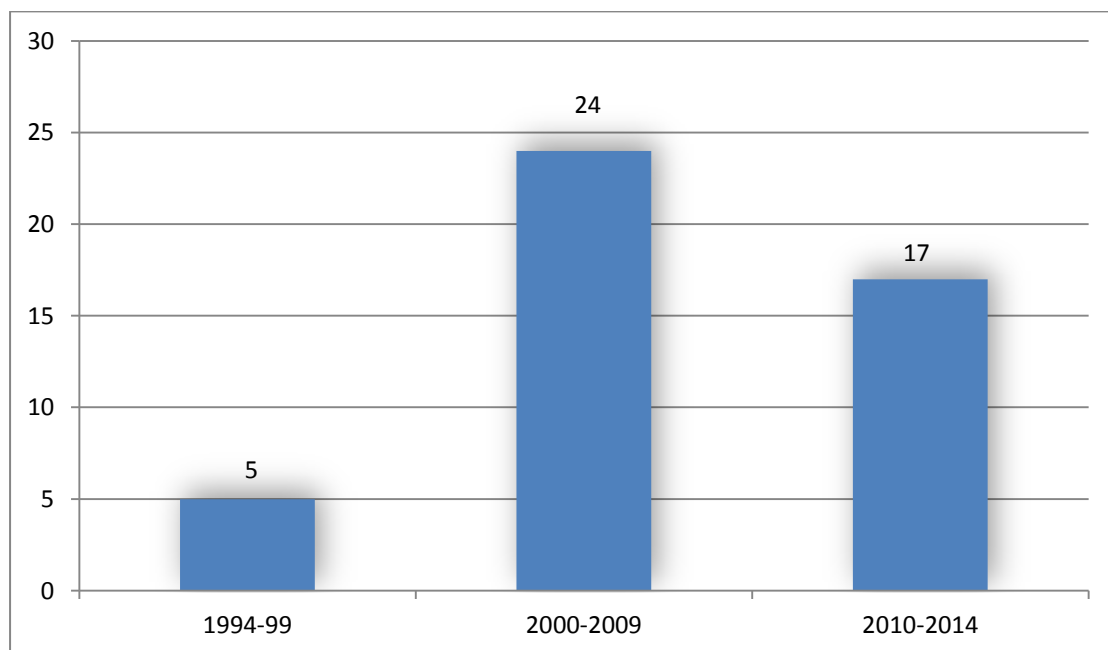

Από το σύνολο των παραπάνω εκατόν τριάντα (130) υποψηφίων διδακτόρων, οι σαράντα έξι (46) υποστήριξαν επιτυχώς τη διατριβή τους μέσα στην εικοσαετία 1994-2014. Πιο συγκεκριμένα ο αριθμός των αναγορευθέντων διδακτόρων κατανέμεται ως εξής ανάλογα με το χρονικό διάστημα:

¹¹ Το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ» λειτουργεί στο Τμήμα Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου ως επίσημα αναγνωρισμένο από το Υπουργείο Παιδείας Μεταπτυχιακό, από το ακαδημαϊκό έτος 2003-2004, αρχικά με τον τίτλο «Η Σύγχρονη Εγκληματικότητα και η Αντιμετώπισή της» (ΦΕΚ1200/26-8-2003) και από τον Ιούλιο 2014 με τον νυν τίτλο του (ΦΕΚ 2006/23-7-2014).

- 1994-1999: Ολοκληρώθηκαν πέντε (5) διδακτορικές διατριβές
- 2000-2009: Ο αριθμός των διατριβών που υποστηρίχθηκαν επιτυχώς ήταν είκοσι τέσσερις (24)
- 2010-2014: Δέκα επτά (17) διατριβές είχαν υποστηριχθεί επιτυχώς μέχρι την ολοκλήρωση της μελέτης αυτής¹².

Πίνακας 2: Αριθμός διατριβών που υποστηρίχθηκαν επιτυχώς στον Τομέα Εγκληματολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου κατά χρονική περίοδο 1984-2014

Συγκρίνοντας τις δύο παραπάνω χρονικές κατανομές, διαπιστώνεται ότι οι πρώτες υποστηρίξεις διδακτορικών διατριβών πραγματοποιήθηκαν μετά από μία δεκαετία από την έναρξή τους. Πρόκειται για μακρόχρονη διαδικασία που θα μπορούσε να εξηγηθεί μέσα από τη μεγάλη σοβαρότητα που αποδιδόταν στην εκπόνηση διδακτορικής διατριβής, ως ανώτατου εκπαιδευτικού σταδίου σπουδών, καθώς και από το γεγονός ότι οι πρώτοι υποψήφιοι διδάκτορες ήταν ήδη επαγγελματίες στον ευρύτερο χώρο απονομής της δικαιοσύνης ή άλλου συναφούς με την Εγκληματολογία χώρου και ως εκ τούτου ο χρόνος τους ήταν περιορισμένος.

¹² Η εν λόγω μελέτη παρουσιάστηκε από τη γράφουσα στην 14th Annual Conference of European Society of Criminology, Prague, Czech Republic, 10-13/9/14, με τίτλο "Postgraduate and Phd Programmes of Criminology in Greece".

IV. Η μελέτη των εγκληματολογικών διδακτορικών διατριβών σε σχέση με τη χρονική περίοδο κατάθεσής τους καταλήγει σε ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις τόσο αναφορικά με τα ποσοτικά όσο και τα ποιοτικά τους χαρακτηριστικά. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η μελέτη των θεμάτων των εγκληματολογικών διδακτορικών ανάλογα με το χρόνο επιλογής τους.

Η ταξινόμηση των διατριβών που είχαν ήδη ολοκληρωθεί κατά το χρόνο της παρούσας μελέτης, σε θεματικές ενότητες, καταλήγει στις οι εξής κατηγορίες:

Πίνακας 3: Ταξινόμηση διατριβών που υποστηρίχθηκαν επιτυχώς στον Τομέα Εγκληματολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου κατά θεματικές ενότητες 1984-2014

Θεματική ενότητα	Αριθμός διατριβών
Παραβατικότητα ανηλίκων	8
Σύγχρονες μορφές εγκληματικότητας-Ειδικά θέματα	8
Αστυνομία-Δικαιοσύνη	6
Κρατικά εγκλήματα-Διαφθορά	5
Σεξουαλικά εγκλήματα	4
Ναρκωτικά	4
Κοινωνικές στάσεις/αναπαραστάσεις	3
Ενδο-οικογενειακή βία	2
Βία κατά γυναικών	2
Σωφρονιστικά θέματα	2
Αντεγκληματική πολιτική	2
Σύνολο επιτυχώς υποστηρικθεισών διατριβών	46

Αντίστοιχα, τα θέματα του συνόλου των διδακτορικών διατριβών που κατατέθηκαν το διάστημα 1984-2014 στον Τομέα Εγκληματολογίας του Τμήματος Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου, κατανέμονται στις εξής θεματικές κατηγορίες:

Πίνακας 4: Ταξινόμηση διατριβών που κατατέθηκαν στον Τομέα Εγκληματολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου κατά θεματικές ενότητες 1984-2014

Θεματική ενότητα	Αριθμός διατριβών
Σύγχρονες μορφές εγκληματικότητας-Ειδικά θέματα	22
Παραβατικότητα/θυματοποίηση ανηλίκων	21
Εγκληματολογία-Αντεγκληματική πολιτική	15
Ναρκωτικά – Ψυχικά ασθενείς	15
Σωφρονιστικά θέματα	11
Αστυνομία-Δικαιοσύνη	10
Κοινωνικές στάσεις/αναπαραστάσεις	8
Ενδο-οικογενειακή βία	6
Κρατικά εγκλήματα-Διαφθορά	6
Εγκληματικότητα γυναικών	5
Σεξουαλικά εγκλήματα	2
Άλλο	9
Σύνολο διατριβών	130

Η συνδυαστική εξέταση των θεμάτων διδακτορικών διατριβών σε σχέση με το χρόνο επιλογής τους αντανακλά, σε σημαντικό βαθμό, τις κρατούσες τάσεις στο πεδίο της εγκληματολογικής επιστήμης, δεδομένου ότι στη χώρα μας η επιλογή του θέματος διαμορφώνεται μεταξύ του υποψηφίου και του επιβλέποντα καθηγητή μετά από πρόταση –τις περισσότερες φορές- του πρώτου εξ αυτών. Η τελική

διατύπωση προκύπτει από τη διαβούλευση που λαμβάνει χώρα στον Τομέα και εν συνεχεία στο Τμήμα εκπόνησης της διδακτορικής διατριβής, το οποίο ορίζει και την τριμελή συμβουλευτική επιτροπή.

Από την εξέταση αυτή απορρέουν οι εξής βασικές διαπιστώσεις:

- Κατά την πρώτη χρονική περίοδο της δεκαετίας του '80 (1984-89), παρατηρείται μια μεγάλη ποικιλία θεμάτων, με έμφαση κυρίως στην παραβατικότητα ανηλίκων, τη γυναικεία εγκληματικότητα, την τρομοκρατία, τα ναρκωτικά και τις φυλακές.
- Κατά την επόμενη δεκαετία του '90 (1990-99), το ενδιαφέρον επικεντρώνεται ιδίως στους ανηλίκους και στα ναρκωτικά. Υπάρχουν, ωστόσο, και θέματα σχετικά με τις φυλακές και τη διαφθορά, ενώ το οργανωμένο έγκλημα αρχίζει να συγκεντρώνει αυξανόμενο επιστημονικό ενδιαφέρον.
- Κατά τη δεκαετία 2000-09, οι θεματικές ενότητες της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος επιλέγονται πλέον από πολλούς υποψηφίους ως επιστημονικό πεδίο εκπόνησης διδακτορικής διατριβής στην Εγκληματολογία. Πολύ υψηλά στην επιλογή των υποψηφίων διδακτόρων Εγκληματολογίας βρίσκονται κατά τη χρονική αυτή περίοδο η ενδο-οικογενειακή βία, η σεξουαλική εγκληματικότητα και το κυβερνοέγκλημα. Το ενδιαφέρον για το ποινικό σύστημα παραμένει διαχρονικό, καθώς επίσης και τα σχετικά με τα ναρκωτικά και τους ψυχικά ασθενείς εγκληματίες θέματα διατριβών. Σε κάθε περίπτωση, οι μελέτες αποκτούν μια περισσότερο «κριτική» προσέγγιση.
- Την τελευταία τετραετία (2000-14), το προβάδισμα έχουν θέματα σχετικά με την αντεγκληματική πολιτική, επιστημολογικά ζητήματα καθώς και κριτικές προσεγγίσεις για τους φορείς άσκησης του επίσημου κοινωνικού ελέγχου του εγκλήματος. Το οργανωμένο έγκλημα και τα ναρκωτικά διατηρούν σημαντικό μερίδιο επιστημονικού ενδιαφέροντος, ενώ αναδεικνύονται και θέματα σχετικά με την αστεακή εγκληματολογία και τις

στάσεις και κοινωνικές αντιδράσεις σχετικά με το συνολικό εγκληματικό φαινόμενο.

V. Αναφορικά με την εξέλιξη των εγκληματολογικών διδακτορικών διατριβών στο Τομέα Ποινικών Επιστημών της Νομικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, τα διαθέσιμα δεδομένα¹³ αφορούν το διάστημα μετά το 1994, οπότε άρχισε και η λειτουργία του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Ποινικών Επιστημών, με δύο κατευθύνσεις: Ποινικό Δίκαιο/Ποινική Δικονομία και Εγκληματολογία. Έτσι κατά την εικοσαετία 1994-2014, τουλάχιστον 21 διδακτορικές διατριβές υποστηρίχθηκαν στην Εγκληματολογία και τα θέματά τους ταξινομούνται στις εξής ενότητες:

Πίνακας 5: Ταξινόμηση διατριβών που κατατέθηκαν στον Τομέα Ποινικών Επιστημών της Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ κατά θεματικές ενότητες, 1994-2014

Θεματική ενότητα	Αριθμός διατριβών
Σύγχρονες μορφές εγκληματικότητας-Ειδικά θέματα	8
Παραβατικότητα/θυματοποίηση ανηλίκων	3
Σωφρονιστικά θέματα	7
Ποινική Δικαιοσύνη	3
Σύνολο	21

Αντίστοιχα, τα θέματα διδακτορικών διατριβών που εκπονούνται ή υποστηρίχθηκαν στο Τμήμα Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης του αυτού

¹³ Θερμές ευχαριστίες στην Επίκουρη Καθηγήτρια κυρία Τόνια Τζαννετάκη για την παροχή των δεδομένων που αφορούν τον Τομέα Ποινικών Επιστημών της Νομικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι ενδέχεται να μην είναι εξαντλητική η αναφορά.

Πανεπιστημίου¹⁴, το οποίο ιδρύθηκε κατά το ακαδημαϊκό έτος 1990-91, εστιάζουν ιδίως:

- Στη σχέση ΜΜΕ και βίας στο σχολικό περιβάλλον,
- Στην εικόνα του εγκλήματος μέσα από τον κινηματογράφο, το αστυνομικό ρεπορτάζ ή το ρεμπέτικο τραγούδι,
- Σε θέματα κοινωνικού ελέγχου και ειδικών εκφάνσεων όπως φυλακή και γλώσσα.

Στον Τομέα Ποινικών και Εγκληματολογικών Επιστημών της Νομικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης¹⁵ υποστηρίχθηκαν επιτυχώς δύο διδακτορικές διατριβές κατά τα έτη 2009 και 2010 σε θέματα σχετικά με την αντεγκληματική πολιτική και εκπονούνται άλλες πέντε διατριβές από το 2008 και μετά. Τα θέματά τους αφορούν βασικά:

- Δικανικές επιστήμες,
- Οικονομικό έγκλημα,
- Γυναικεία εγκληματικότητα
- Κρατικό έγκλημα.

Παρότι δεν πρόκειται για εξαντλητική αναφορά, ωστόσο, τα δεδομένα αυτά είναι ενδεικτικά των διαφοροποιήσεων και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των θεμάτων των εγκληματολογικών διδακτορικών διατριβών ανάλογα με τη χρονική περίοδο και με το πανεπιστήμιο εκπόνησής τους. Είναι προφανές ότι τα παραπάνω αντανακλούν τις ευρύτερες κοινωνικο-πολιτικές συνθήκες που χαρακτηρίζουν κάθε χρονική περίοδο. Αντανακλούν, περαιτέρω, και «εσωτερικούς» παράγοντες συνδεδεμένους με το πρόγραμμα του κάθε πανεπιστημίου, το διδακτικό προσωπικό και τις ιδιαίτερες «εστιάσεις» του κάθε πλαισίου, δεδομένης και της διεπιστημονικότητας του αντικειμένου της Εγκληματολογίας¹⁶.

¹⁴ Πρόκειται για τρεις υποστηριχθείσες διατριβές και τρεις στο στάδιο της εκπόνησης με επιβλέποντα τον Καθηγητή κ.Γιάννη Πανούση, τον οποίο ευχαριστώ θερμά για τη συνεργασία στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης.

¹⁵ Για την παροχή των εν λόγω δεδομένων ευχαριστώ θερμά την Αναπληρώτρια Καθηγήτρια κα Αγγελική Πιτσελά. Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι τα δεδομένα δεν είναι εξαντλητικά.

¹⁶ Για τις εγκληματολογικές σπουδές στα ελληνικά πανεπιστήμια καθώς και τα σχετικά με την εγκληματολογική έρευνα ζητήματα, βλ. παραπάνω υποσημ.3.

VI. Τα μεταπτυχιακά και διδακτορικά προγράμματα στην Εγκληματολογία είναι πολύ δημοφιλή και έχουν τύχει ιδιαίτερα θετικών κριτικών εν γένει αλλά και ειδικότερα στο πλαίσιο εσωτερικών και εξωτερικών αξιολογήσεων των πανεπιστημιακών τμημάτων στα οποία εντάσσονται¹⁷.

Οι διδακτορικές διατριβές που εκπονούνται στο πλαίσιο αυτό αποτελούν ένα σημαντικό corpus επιστημονικής γνώσης, το οποίο θα μπορούσε να αξιοποιηθεί στη χάραξη και εφαρμογή μιας επιστημονικής αντεγκληματικής πολιτικής.

Ωστόσο, υπάρχει μεγάλη απόσταση μεταξύ της ανάπτυξης των εγκληματολογικών σπουδών από τη μία πλευρά και την επαγγελματική αναγνώριση από την άλλη. Η απόσταση αυτή δημιουργεί αφενός συναισθήματα απογοήτευσης στους νέους επιστήμονες και αφετέρου πολλά ερωτηματικά σχετικά με τους λόγους που θα μπορούσαν να εξηγήσουν την επιφυλακτικότητα της πολιτείας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αλεξιάδης Στ. (2008), "Η Εγκληματολογία: Από το χθες στο αύριο", στο Κοτσαλής Λ., Κουράκης Ν., Μυλωνόπουλος Χ., Γιαννίδης Ι., (Συντ.Επιτρ.), *Ποινικές Επιστήμες. Θεωρία και πράξη*, Προσφορά τιμής στην Ά.Μπενάκη-Ψαρούδα, Α.Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, σ.σ. 1169-1184.

Ζαραφωνίτου Χ. (2010), «Διδασκαλία, έρευνα και επαγγελματική άσκηση της Εγκληματολογίας στην Ελλάδα», στο Α.Πιτσελά (Επιμ.), *Εγκληματολογικές Αναζητήσεις*, Τιμητικός Τόμος για τον Καθηγητή Στ.Αλεξιάδη, Εκδ. Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σ.σ.335-355 & Προδημοσίευση στο *Ποινδικ & Εγκληματολογία* 2/2009, σ.σ.74-81.

Ζαραφωνίτου Χ. (2011), «Τάσεις και προοπτικές της Εγκληματολογίας στην Ελλάδα σήμερα», στο Κουράκης Ν., Ζαραφωνίτου Χρ., Τσουραμάνης Χρ., Χαϊνάς Ευ. (Επιστ.

¹⁷ Ενδεικτικά αναφέρονται οι αξιολογήσεις του Π.Μ.Σ. Εγκληματολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου, <http://criminology.panteion.gr/σπουδες/μεταπτυχιακό/2012-02-14-07-18-30>

Επιμ.), *Εγκληματολογία: Διδασκαλία και έρευνα*, Πρακτικά Επιστημονικού Συνεδρίου, ΕΠΕΕ 22, Εκδ. Α.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, σ.σ. 539-558.

Ζαραφωνίτου Χ. (2012), «Μεταπτυχιακές σπουδές Εγκληματολογίας στα ελληνικά πανεπιστήμια: Διδασκαλία και έρευνα», στο Χ.Ζαραφωνίτου (Δ/νση έκδοσης), *Το επάγγελμα του εγκληματολόγου σήμερα: περιεχόμενο, προκλήσεις και προοπτικές*, Πρακτικά του Διεθνούς Συνεδρίου, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σ.σ. 100-115.

Κουράκης Ν. (2008), “Έγκλημα και Εγκληματολογία μέσα από την προοπτική του 2020”, στο *Νέοι, έγκλημα και κοινωνία*, τ.1, σ.σ.20-23.

Πανούσης Γ. (2008). “Τι είναι η Εγκληματολογία; Πρώτο διάγραμμα μιας απάντησης”, στο *Νέοι, έγκλημα και κοινωνία*, τ.1, σ.σ.13-19.

Σπινέλλη Κ.Δ. (2000), “Αναμνήσεις από τον Δάσκαλο Κ.Γαρδίκας ή η Εγκληματολογία, η Σωφρονιστική και η Ανακριτική από το χθες στο σήμερα”, στο Κ.Δ.Σπινέλλη (Επιμ.), *Κωνσταντίνος Γαρδίκας. Ο θεμελιωτής της Εγκληματολογίας στην Ελλάδα*, Α.Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, σ.σ.47-67.

Φαρσεδάκης Ι. (2008), συνέντευξη στους Δ.Χιόνη και Αν.Χαλκιά: www.theartofcrime.gr, τ.8.

Tonry M. (2014), “Whither European Criminology?” in *Criminology in Europe*, Newsletter of the European Society of Criminology, Vol.13/1: pp.2-3.

Yotopoulos-Marangopoulos A. (1981), “La criminologie en Grèce”, *Actas del XXIX Curso Internacional de Criminologie* (pp.104-127), Spain, Fundacion Bartolomé de Carranza.

Zarafonitou Ch. (2009), “Criminology as a discipline in modern Greece: Teaching, Research and Profession” in Sette R. (edited by), *Cases on Technologies for Teaching Criminology and Victimology: Methodologies and Practices*, Hershey, PA (USA), IGI Global, pp.49-65 & Zarafonitou Ch. (2011), “La criminologia come disciplina nella Grecia moderna: insegnamento, ricerca e professione” in Sette R. (ed), *Criminologia e Victimologia. Metodologie e strategie operative*, Minerva Edizione, Bologna, pp.99-122.

